

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında
səh. 341. “Şərif əfəndi”: çox güman ki, Başqırd milli hərəkatının liderlərindən biri olan Şərif Manatov nəzərdə tutulur.

“Başqırdistan sözü ehtimal ki, bir çoxlarımızdan ötrü bir proqram məsələsidir.”: Bu cümlə belə olmalıdır: “Başqırdistan sözü ehtimal ki, bir çoxlarımızdan ötrü yenidir, amma “Müsavat”dan ötrü bir proqram məsələsidir.” Belə başa düşülür ki, burada bir sətir düşmüşdür.

Teleqraf xəbərləri

səh. 344. “Renodel”: qəzetdə “Renobel” kimi getmişdir; fransız sosialistlərdən, Parlamentin üzvü Pyer Renodel nəzərdə tutulur.

Ərzaq Nəzarətində

səh. 348. “baş müvəkkil Şuljenkoya”: qəzetdə “Şuljenko” yerinə “Şurjenko” getmişdir.

səh. 349. “X. İ.”: bu imza Xəlil İbrahimə (İbrahimov Xəlilə) məxsusdur.

“B. T.”: “Bə’dəttəhrir” yəni “yazdıqdan sonra”, “P.S.”

“...Ərzaq Nəzarətində məsuliyyətli bir mövqe tutan şəxsdən...”: “məsuliyyətli” sözünün əvvəli qəzetdə silinmişdir; bu şəkildə bərpa etdik.

Mətbuat

səh. 349. “İttihad”: “İttihad” partiyasının orqanı olan, Azərbaycan və rus dillərində nəşr edilən qəzet. 1917-19120-ci illərdə fasilələrlə çıxmışdır.

Bakı xəbərləri

səh. 349. “4-üncü Paralelni”: Bakıda, indiki Sübhü Salayev küçəsi.

səh. 351. “Əvvəlinci Paralelni”: Bakıda, indiki Əli bəy Hüseynzadə küçəsi.

“Malakanski”: Bakıda, indiki Xaqani küçəsi.

Gürcüstanda

səh. 354. “Mşak”: 1872-1920-ci illərdə Tiflisdə erməni dilində nəşr edilən gündəlik qəzet.

Elan

səh. 355. “Blajevski”: qəzetdə “Mlajevski” getmişdir.

Çərşənbə axşamı, 25 fevral 1919-cu il, nömrə 122

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Səşənbə, 24 cəmədiyəlvəl sənə 1337. 25 şubat sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 80 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətiri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

11-inci iclas

(keçən nömrədən mabəd)

Sədr - Növbədəki məsələ Parlamanın keçən iclasında qəbul edilmiş olan iki komissiya təşkilidir ki, bunlardan birisi məmləkətin bütün hasilatını lazımi qaydaya qoyaraq bəhəqq [düzgün] istifadə etmək və ərzaq məsələlərini yoluna salaraq bahalıqın önünü almaq işlərinə baxan, digəri ləvəahi-qanuniyyə [qanun layihələri] komissiyasıdır. Rica edir[əm] bu komissiyalara namizədlər göstərsiniz və namizədlərin siyahılarını yazıb verəsiniz.

Rəsulzadə - *(yerindən)* Mənə söz veriniz.

Sədr - Buyurun!

Rəsulzadə - Mən məsələnin şəklinə aid bir neçə söz söyləmək istərdim. “Müsavat” firqəsi tərəfindən Məclisi-Məbusan əzasından [Parlament üzvlərindən] iclasla gəlməyən yoldaşların əvəzinə yeni bir siyahı təqdim edilmişdir. Məzkur [deyilən] siyahı bu gün müzakirə və qəbul edilməli idi ki, şimdi təklif olunan komis-

siyalara o adamlardan namizəd verəydik. Siz onların üzvlüyünü təklif etmədən namizəd istəyirsiniz ki, bu da şimdilik bizdə yoxdur.

Sədr - Namizədləri göstərməkdən əvvəl, digər məsələlərə keçiriz. *(Katibə: Oxu!)*

Əhməd Cövdət - *(Oxuyur)*

Sədr - Məlumunuz olduğu üzərə keçən iclaslardan birisində ədəmi-ictima [eyni vaxtda bir neçə vəzifə daşımağın yolverilməzliyi] qanunu qəbul edilmişdi. Bu münasibətlə Divani-rəyasət öz tərəfindən Gürcüstan Hökuməti nəzdində Azərbaycan siyasi nümayəndəsi Məhəmməd Yusif Cəfərov cənablarına teleqraf çəkərək təklif etmişdi ki, o da məmurluqdamı, ya məbusluqdamı qaldığını xəbər versin. Şimdi onun cavabını eşitdiniz. Anlaşıldığına görə, Məhəmməd Yusif mütəxəssis hesab edərək eyni zamanda həm məbus, həm də məmurluqda qalmağı özü üçün mümkün ədd [hesab] edir. Söz Məhəmməd Əmin Rəsulzadəninidir.

Rəsulzadə - Qəbul etdiyimiz qanunun məzmunu olduqca aşkardır və uzun təfsirə ehtiyacı yoxdur. Səfiri qanunda qeyd edilmiş mütəxəssislərdən hesab etmək olmaz. Səfir, bir siyasi məmur və hö-

kumət tərəfindən təyin olunduğu üçün vəzifəsində məsuldur. Madam ki, hökumət ümum daxili və xarici işlərində Məclisi-Məbusan hüzurunda məsuldur və madam ki, qubernatorlar məmur bulunduğu mühitdə məsuldur, əlbəttə səfir dəxi xaricdəki vəzifəsində məsuldur. Xariciyyə naziri hökumət və Parlaman hüzurunda məsul isə, səfir də ona tabedir, daha mütəxəssis deyildir. Buna görə də bu xüsusda çox danışmaq belə lazım deyildir. Məktubda çox əsaslar var ki, azacıq tənqiddə belə təhəmmül etməz [dözməz]. Məsələn, məktubda deyilir ki, xaricdə olan nümayəndələrə də on gün möhlət verilmişdir. Halbuki, Parisdə ya Londonda səfirimiz olsaydı, 10 günə cavab verə bilməzlərdi.

Məlumdur ki, biz qanun yazanda gözümlü yumaraq kağız üzərinə nə gəlmişə yazmamışıq, zaman və məkanı nəzərə almışıq. Bilmişik ki, Parisdə və Londonda səfirimiz yoxdur. Ancaq Tiflisdə bir səfirimiz var ki, on gün deyil, beş gündə də cavab verə bilər. Tənqiddə təhəmmül etməyən şeylərdən birisi də məktub[un] Q[osudarstvenni] Dumaya aid qismidir. Məktubda denilir ki, Duma əzası [üzvləri] Qafqaziyaya komissar gəldikdə, eyni zamanda Duma üzvlüyündə baqi qalmışdılar. Bu başqa bir vəziyyətdir, çünki inqilab vaxtı Q[osudarstvenni] Duma öz içərisindən bir inqilab komitəsi seçmişdi; o da yoldaşlarını hər yana göndərirdi; o cümlədən Qafqaziyaya da göndərmişdir. Bunlar yəqin etmişdilər ki, bir daha Q[osudarstvenni] Dumaya qayıtmayacaq və onun hüzurunda məsul olmayacaqlardır. Çünki, qabaqda ancaq Məclisi-Məbusan gözlənirdi. O, bir inqi-

lab dövrü idi. Biz artıq inqilab dövründən çıxmaq istəyirik. Bir də Gürcüstanı misal gətirərək, gürcü səfirlərinin eyni zamanda məbus olaraq qaldıqlarını göstərir. Gürcü Məclisi-Məbusanının da qanunu bizim üçün timsal ola bilməz. Bizim qəbul etdiyimiz qanunu onlar qəbul etməmişdilər. Səfir öz nüfuzunu artırmaq üçün deyir səfir gərək məbus olsun. Bu da düz deyildir. Çünki, məbusluq onun istedadını artırmaz, ya Parlamanndan çıxmaq əskildə bilməz. Bu bir sənətdir... Hökumət ona etimad etmişdir. Artıq məbus olub-olmamağın fərqi yoxdur. Qanundan xaric olan bu hüququ Cəfərova və ya başqasına müstəsna olaraq vermək mənasızdır. O dəlil və sübutlar ki, burada gətirilmişdir, tənqiddə təhəmmül etməyirlər. Ona görə də mən təklif edirəm ki, bu bərədə də Məhəmməd Yusifin izahatı qəbul edilməyib, ancaq qanun qərarına görə ya məbusluqda qalsın, ya səfirlikdə.

Sədr - Daha danışmaq istəyən yoxmu? Onda səsə qoyuram.

Qanun Xariciyyə Nəzarəti məmurluğunda bulunan zatlara da şamildir ya yox? Hər kəs şamil ədd [hesab] edirsə, əlini qaldırsın. (*Rusca*) Deməli, əksəriyyətə qəbul olunur. Keçəlim növbədəki məsələyə. Məclisi-Məbusan əzasından doktor Cəmil bəy Lənbəranski Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətində [Səhiyyə Nazirliyində] məmurluq aldığından məbusluqdan imtina edir. (*Katib: arızasını oxuyur.*) Növbədəki məsələ məbusluqdan çıxanları əvəz etməkdir. “Müsavat” ilə Milli Komitənin tərtib etmiş olduğu 10 nömrəli siyahı tərəfindən yeni namizədlər göstərilir: Mustafa Vəkilov, Ağə Əminov, Yusifəli Əliyev, [Məhəmmədbağır] Şeyxzə-

manov, Məhəmmədəli Rəsulzadə, Behbud xan Cavanşir, Bəhram bəy Axundov, Əbdüləli bəy Əmircanov.

[Heybətqulu] Məhəmmədbəyov (İttihad) - (*yerindən*) Etibarnamə komissiyasına verilsin.

Sədr - Məclisi-Məbusanın qəbul etdiyi qanuna görə, Parlamanndan çıxmış adamların əvəzinə mənsub olduqları firqə yaxud təşkilat tərəfindən namizədlər verilir. Bu məsələ müzakirə edilənməz və Etibarnamə komissiyasına verilməsinə ehtiyac yoxdur.

Məhəmmədbəyov (*yerindən*) - İcaza veriniz.

Sədr - Buyurun!

Məhəmmədbəyov - 10-uncu nömrə siyahısı yalnız “Müsavat” tərəfindən deyil, Zaqafqaziya Milli Komitəsi də iştirak etmişdir. Şimdi bu 8 nəfərin namizəd göstərilməsinə həman Mərkəzi Komitə dəxi iştirak etmişdirmi ya yox? Hal-hazırda o komitə yoxdur. Bu məsələ xeyli əsaslı bir şey olduğundan fraksiyamız tərəfindən də deyirəm ki, Etibarnamə komissiyasına verilsin.

Sədr - Söz Rəsulzadəninindir.

Rəsulzadə - Əgər namizədlər siyahısının Etibarnamə komissiyasına verilməsi bundan ötrü təklif edilirsə ki, Zaqafqaziya Mərkəzi Milli Komitəsi iştirak edib, ya yox, o zaman Etibarnamə komissiyasına verilməsinə ehtiyac yoxdur. Bunu burada müzakirə və həll etməlidir. Söyləsinlər burada cavab verəlim. Bu surətlə bizim qabağımıza çıxmaq istəyirlərsə başqa şeylə çıxınsınlar, yoxsa bu imza filanıdır, onu təhqiq üçün zərrəbin [lupa] qoymaq, Etibarnamə komissiyasına vermək lazımdır, deməkdən bir şey çıxmaz.

Hamiya bəllidir ki, hal-hazırda Zaqafqaziya Milli Komitəsi yoxdur. Odur ki, komitə bu siyahıya iştirak edib-etməyib sözləri gülüncdür. Bu söz tənqiddə belə dayanmamaz. Fəqət diqqət etsəydiniz görərdiniz ki, bu siyahı “Müsavat” və Mərkəzi Milli Komitə tərəfindən deyil, 10-uncu nömrə siyahı ilə keçən namizədlər tərəfindən tərtib verilmişdir. Ona görə, müsaidənizlə məsələni izah edəyim.

Məlumdur ki, Rusiya Məclisi-Müəssisənə seçkisində bir neçə müsəlman siyahısı çıxarılmışdı. O cümlədən 10-uncu nömrə siyahı iki mərkəzi komitə tərəfindən çıxarılmışdı ki, birisi “Müsavat” Mərkəzi Komitəsi, digəri Zaqafqaziya Mərkəzi Milli Komitəsi idi. Sonra zamanın gedişi ilə Zaqafqaziya Mərkəzi Milli Komitəsi münhəll oldu [buraxıldı] və onun bütün səlahiyyəti Azərbaycan istiqlalı elanından qabaq Seymdə olan müsəlman nümayəndələrinə verilmişdi. Bu qərarla Seymdə olan müsəlman nümayəndələri o komitənin hər bir hüququna varis olmuşdu. Seym dağılıb, Azərbaycan istiqlalı elan olunandan sonra Seymin həman Müsəlman fraksiyası Azərbaycan Şurayi-Millisi şəklini almışdı. Zaqafqaziya Mərkəzi Milli Komitəsi bu namizədlər siyahısı tərtib edilən zaman vardı ya yoxdu, lakin imdi arada yalnız “Müsavat” firqəsi vardır. Turalım ki, arada bir şəriqli mal var, şərikin biri meydanda yoxdur, ortada ancaq ikinci şəriqli qalmışdır. Bu da deməyir ki, mala bir tək mən sahibəm. O fəqət deyir ki, bu iki şərikin hüsula gətirdiyi diri adamlar vardır. O əzalar da Parlmana daxil olmuşlardır. Onlar da hüquqən keçmiş 30 nəfərdir və bu hazırda onların haqqı var ki, 10-uncu nömrə siyahı ilə

Parlamana keçmiş məbusların çıxanlarını əvəz etsinlər və Parlamanın qəbul etdiyi qanuna görə çıxmış üzvləri əvəz etmək üçün 10-uncu nömrə əzasının iki iclası olaraq məsələ ətrafıca müzakirədən sonra ikinci iclasda çıxmış üzvlərinə nümayəndə verməyə özlərini yeganə nümayəndə [nümayəndə] ədd [hesab] və səkkiz nəfəri namizəd təyin etdilər. Başqa bir surətdə də olarmazdı. Hər surətlə baxsanız görürsünüz ki, böylə də olmalı idi. Bu səkkiz nəfər də yalnız “Müsavat” frinqəsinin namizədləri deyil, müsəvatçı və qismən də bitərəflərdəndirlər ki, ümumiyyətlə 10-uncu siyahı adamları tərəfindən təklif edilmişlərdir.

Sədr - Heybətqulu Məhəmmədbəyov.

Məhəmmədbəyov (İttihad) - Məhəmməd Əmin cənabları buyurdular ki, Seymədə olan müsəlman üzvlərinə keçmiş Zaqafqaziya Milli Komitəsi ixtiyarat vermişdir. Necə ola bilər? Seym Tiflisdə, Zaqafqaziya Milli Komitəsi Bakıda. Zaqafqaziya Milli Komitəsi də bu ixtiyaratı hangi vəkəlatnamə ilə Seym fraksiyasına verdi? Burada deyirlər şərikli mal var. Bir şərik yoxdur. Yəni Milli Komitə yoxdur. Milli Komitələr olmayan surətdə bunların adından nə cür səkkiz nümayəndə seçilir? “Müsavat” deyir ki, Milli Komitənin varisi bizik. Əcəba, hansı mirovoy və okrujnoy sudlar [sülh və nahiyə məhkəmələri] sizi vərəsə təyin etdi? (*Gülüş*) Həqiqətə hal böylədir: “Müsavat” Milli Komitə ilə bir yerdə 10-uncu nömrə siyahını tərtib vermişdir, bu işin bir istoriyası [tarixi] var. “Müsavat” Qafqaziyada olan Milli Komitələrlə o vaxt siyahı tərtib etdiyindən, şimdiki də o haqq yalnız “Müsavat”ın olmayıb, ümum Zaqafqaziya müsəlman

milli komitələrinə aiddir. O vaxt Sultan Məcid [Qənizadə] də etiraz etdi ki, sizin ixtiyarınız yoxdur Milli Komitə əvəzinə adam seçəsiniz. Onları mahallar seçə bilərlər. Qabaqkı seçkidə “Müsavat” 20 yer götürüb, sair təşkilatlara 10 yer vermişdir. Şimdi də həman 10 yerə “Müsavat” öz nümayəndələrini seçir. Halbuki, lazımdır cəmi mahallara, uyezdlərə [qəzalara] teleqraf vurulsun və o yerlər mahallar nümayəndələrinə verilsin. Fəqət görürüz ki, həman 10 yeri də “Müsavat” öz nümayəndələrinə məxsus edir. Burada buyurdular ki, guya bu barədə iki iclas olmuşdur. Biz bilməyirik ki, bu iclası kim çağırılıb və hangi qəzetlərdə elan edilmişdir. Burası bizə məlum deyildir. Biz təklif edirik ki, bu məsələ ya Etibarnamə komissiyasına verilsin, yaxud fraksiyalara göndərilsin. Bu ixtiyaratı yalnız “Müsavat”a vermək olmaz.

Sədr - Söz Yusif Əhmədovundur.

Əhmədov (Bitərəf) - Qabaqdakı məsələlər barəsində danışmıram, lakin bunu demək istəyirəm ki, Parlaman bir qanun düzəltmişdir, onunla da idarə olunur. Onu da gərək saxlayaq. Yadımdadır ki, bu Parlaman bir qanun qəbul edibdir ki, hangi fraksiyadan adam çıxmışsa, çıxan üzvlərin yerinə o fraksiya təzə nümayəndə intixab etsin [seçsin]. Əgər şəxslərdən bəhs edilirsə, Parlamanın ixtiyarı yoxdur şəxsi tənqid eylesin. Əsas böylədir ki, hər fraksiya öz nümayəndəsini təklif etməlidir. Bu işin qanuna müvafiq olduğunu isbat üçün bildirirəm ki, bitərəflərdən məmurluq dolayısı ilə xaric olan məbusların əvəzinə də Bitərəflər fraksiyası tərəfindən bu siyahıya 3 namizəd daxil edilmişdir. Parlamanda qəbul olun-

muş məsələlərdən təkrar-təkrar bəhs etmək olmaz. Ona görə təklif edirəm bu siyahı qəbul olunsun.

Sədr - Söz Əhməd Cövdətidir.

Əhməd Cövdət [Pepinov] - Doğrudan da qəbul etdiyimiz qanun aşkardır. Parlamandan çıxmış üzvlər mənsub olduqları fraksiya namizədləri ilə əvəz olunurlar. Lakin 10-uncu nömrə siyahı haqqında bir az danışmaq lazım gəlir. Məlum olduğu üzrə 10 nömrəli siyahı “Müsavat” və Milli Komitə tərəfindən tərtib edilmişdi. Mən burada frinqəmiz tərəfindən deyil, şəxsən öz rəyimi izhar edirəm. Məhəmməd Əmin əfəndi deyir ki, Mərkəzi Zaqafqaziya Milli Komitəsi öz hüququnu Seymin 44 nəfərlik müsəlman fraksiyasına vermişdi. Buna görədir ki, 10-uncu nömrə siyahı “Müsavat” və Mərkəzi Milli Komitə tərəfindən, yəni Seymin sabiq 44 əzası tərəfindən təkmil edilmişdir [tamamlanmalıdır]. Binaənileyh [ona görə] mən təklif edərdim “Müsavat” öz hissəsinə düşən yerlərə özü namizədlərini versin, qalan yerlərə isə Seymin sabiq 44 əzası, yəni Zaqafqaziya Milli Komitəsi namizəd versin.

Sədr - Sultan Məcid Qənizadə.

Qənizadə - Bu səkkiz nəfər ki, adı oxundu, bunlara etiraz ola bilməz. Doğrudan da layiqli adamlardır. Yoldaşlardan biri danışarkən adımi çəkdiyinə görə bir neçə kəlmə danışmalıyam. Məclisi-Müəssisən seçkilərinə siyahı tərtib verilərkən, müsəlmanların ancaq bir siyahıları vardı. Sonradan o siyahıya kim yazılsın məsələsi üstündə müsəlman təşkilatları arasında ixtilaf düşdü. O vaxt müsəlmanlıq, ya “İttihad” frinqəsi yox idi. Sonradan araya çıxıb, ayrıca siyahı çıxarmağı lazım gör-

dü. Aşkar şeydir ki, “Müsavat” frinqəsi ilə Mərkəzi Milli Komitənin bir yerdə verdiyi siyahı tam müsəlmanlar tərəfindən olduğundan, millət onun tərəfdarı olacaqdır. Böylə də oldu. Sonra Məclisi-Müəssisənə seçilmiş əza üç qat artırılıb 42 nəfər olmaq üzrə Seymə getdilər və orada bir fraksiya təşkil etdilər. Bu fraksiya Bakıda olan Mərkəzi Müsəlman Milli Komitəsinin də vəzifəsini ifa edirdi. İndi deyirlər Mərkəzi Milli Komitə yoxdur. Hazırda ancaq “Müsavat” frinqəsi var. Amma mən deyirəm xeyr, həman 42 nəfər ki, əvvəl binası 14 nəfər idi, Milli Komitə o özüdür, hansı ki, indi 120 nəfərə çevrilib Parlaman adı almışdır. Yəni bu 10-uncu nömrənin ixtiyarına bütün Parlaman şərikdir və 10-uncu nömrədən çıxan əzanın əvəzinə “Müsavat” deyil, Parlaman özü namizəd verməlidir. Çünki, Parlaman həman 14 nəfərdir ki, sifətini dəyişib Parlaman şəkli almışdır.

(yənə var)

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

* Post və Teleqraf nazirinin Gürcüstanla müxabirat [rabitə] barəsindəki məruzəsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

Post və Teleqraf naziri tərəfindən təqdim edilən Gürcüstanla müxabirat üçün əqd ediləcək [imzalanacaq] müqavilənaməni təsvib edərək [bəyənərək], həman öylə bir qanun layihəsinin təsdiqi üçün Məclisi-Məbusana idxal etməli.

* Xariciyyə nazirinin Ermənistan Cümhuriyyəti Azərbaycan nümayəndəliyi haqqındakı məruzəsindən sonra qət eyləmişdir:

Ermənistan Hökuməti tərəfindən gös-tərilən Bekzadyanın namizədliyini məqbul hesab etməlidir.

* Xariciyyə nazirinin müvəqqəti Mavərayi-Bəhri-Xəzər Hökuməti Azərbaycan nümayəndəliyi haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Qnesini Azərbaycan Hökuməti nəzdində müvəqqəti Mavərayi-Bəhri-Xəzər Hökuməti konsulu qəbul etməlidir.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Məsai Nəzarətində [Əmək Nazirliyində]

Bakı və Dairəsi Dərmanxanaçılar İttifaqı, Məsai Nəzarətinə müraciətən [müraciət edərək] məlum etmişdir ki, dərmanxana işləri öz qaydasına düşməkdədir. Binaənileyh [ona görə], onlar rica etmişlər ki, bir nəfər nümayəndəsi Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətindən [Səhiyyə Nazirliyindən] Fabriçni müfəttiş ixtiyaratı ilə dərmanxana xidmətçilərilə onların miyanındakı [arasındakı] işlərinə sərkeşlik [başlıq] etsin.

Xariciyyə Nəzarətində

“Yedinaya Rossiya” nam [adlı] qəzetədə bir böylə şey dərc edilmişdi:

“Ermənistan və Gürcüstanla posta və teleqraf müqavilənamələri əqd etmiş Azərbaycan Hökuməti Mavərayi-Bəhri-Xəzər Hökumətinə müraciətən, onunla da

müqavilə əqdinə çalışırdı. Mavərayi-Bəhri-Xəzər Hökuməti məlum etmişdi ki, Azərbaycanı müstəqil hökumət tanımadığı üçün heç bir müqavilə əqd edə bilməz.”

Azərbaycan Xariciyyə Nəzarətindən aldığımız məlumata görə, heç bir böylə və yaxud buna oxşayan şey olmamışdır. Mavərayi-Bəhri-Xəzər Hökuməti Azərbaycan Hökumətinə müraciətən rica etmişdi ki, onun Qnesin nam nümayəndəsini Azərbaycan Hökuməti nəzdində konsulluğa qəbul etsin. Qnesin müvəqqəti olaraq qəbul edilmişdir.

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətindən

Həyatı-siyasiyyə içrə camaat, müharibə və hərc-mərcliyin minlərcə nahaq qurbanlarını yadlarından çıxarmışdır. Evisiz, ac və naxoş qaçqınlar Azərbaycanın hər yerinə dağılmışlardır. Bir tək Qarabağda arvad, uşaq və qocalar üzərinə hücum edən quldur dəstələrinin xainanə əli ilə 119 müsəlman kəndi xarabazara döndərilmişdir və 50 mindən ziyadə bu kəndlərin qaçqınları Qarabağın düzlərində və çöllərində ah-zar edirlər. Onların arasında səpmə yatalaq azarı dəhşətli bir surətdə hökmfərma olub [hökm sürüb], üsrətdən [çətinlikdən, sıxıntıdan] və qəm-qüssədən özünü itirmiş insanları amansız bir surətdə biçməkdədir.

Bundan əlavə, arvad və uşaqları tənimməz bir hala salmış olan aclıq və bir köynəklə bədənləri göyərmiş balaca uşaqları titrətməkdə olan soyuq daha amansız bir surətdə hökmfərmaadır.

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] tərəfindən Qarabağ qaçqınlarının ehtiyacını öyrənmək və

onlara müavinət etməkdən ötrü təşkilatlar düzəlməyə göndərilən xüsusi komisiya bir çox arvad və uşaqların ac və çıpaq qaldığını görmüşdür. Bir tək Qarabağda 50 min nəfər qaçqın vardır. Bunlardan əlavə Şamaxıda, Lənkəranda və İrəvan quberniyasından Gəncəyə, Qazağa gələn nə qədər qaçqınlar vardır. Bu bədbəxtlər Azərbaycanın hər yerində soyuqdan, aclıqdan və xəstəlikdən məhv olurlar.

Bu biçarələri ölümdən xilas etməkdən ötrü təcili surətdə pul, paltar və ərzaq şeyləri ilə geniş bir dairədə müavinət [köməklik] lazımdır. Bunun üçün böyük pul lazımdır. Hökumət camaatın köməyi olmadan bu qaçqınları lazımı qədər təmin etmək iqtidarında deyildir.

Buna görə, hökumət Azərbaycan vətəndaşlarına müraciətlə bu qaçqın qardaşlara müavinət göstərməyə dəvət edir. Sizin köməyiniz gözlənir. İsti evdə qarnı tox, salamat və aclıq, soyuqluq dəhşətini görməyənlər qulaqlarını tutmamalıdır. Öz uşaqlarınıza baxaraq çöhrəsiz, paltarsız, soyuqda titrəyən bədbəxt yetimləri yadınıza salınız! Hər kəs öz qüvvəsinə görə pul və paltarla müavinət etsin. Bir qəpiyə də utanmayınız. Dama-dama göl olar deyirlər. Yüz minlərcə öz qardaşlarınızı amansız əcəldən xilas etməkdən ötrü hər kəs öz payını versin. İlanələr qəbul olunur. Pul vermək istəyənlər Naberejni küçədə 33 nömrəli evdə Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinin Qaçqınlar Şöbəsinə, şey vermək istəyənlər Nikolayevski küçədə Parlaman binası altında “İsmailiyyə” binası tərəfindən Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinin mərkəzi anbarına müraciət etməlidirlər.

QƏZETƏLƏRDƏN

Qahirə və Kəlküttə arasında hava münasibəti [rabitəsi]

“Havas” acentəliyi xəbər verir ki, bu yay fəslində hər həftə Qahirə ilə Kəlküttə arasında hava münasibəti olacaqdır. Hindistanla ümdə hava yolu Greydon, Brüssel, Köln, Moskva, Kaspi dənizi, Qəndəhar və Sultan olacaqdır.

İngiltərə Sənəət Konfransı

Rəsmi surətdə xəbər verilir ki, fevralın 27-sində ingilis iş sahibləri ilə xidmətçilərindən ibarət İngiltərə Milli Sənəət [Sənaye] Konfransı cəm olacaqdır. Burada zəhmət haqqı məsələləri, məsai [əmək] şəraiti, həmçinin mənfəətlər müzakirə ediləcəkdir. Konfrans iclasları aşkar olacaqdır. Bu konfrans haqqındakı xəbər hətta ifrat dairələrdə məmnuniyyətlə qarşılanmışdır.

Amerika nümayəndələrinin planı

Fransa “Ticarət qəzetəsi” xəbər verir ki, hal-hazırda Yevropada olan Amerika maliyyat [maliyyə] və ticarət nümayəndələri Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] şəraitini [şərtlərini] gözləməyən millətlər əleyhinə iqtisadi boykot edilməsi planı hazırlayırlar.

Bolşeviklərin məğlubiyyəti

Cənubi Rusiyada bolşeviklərlə müharibə edən müsəlləh [silahlı] qüvvə baş komandanının ərkani-hərbindən [qərargahından] Şimali Qafqaziyada bolşeviklərin həziməti [məğlubiyyəti] haqqında verilən rəsmi məlumatda deyilir ki, Qroznı işğalında 23 paravoz, bir çox vaqon və 268

neft vaqonu ələ keçmişdir. Bolşeviklər şəhərdə 10 min yaralı və naxoş Qırmızı ordu əsgərləri buraxmışlardır.

Rojdestvenski mövqifi [stansiyası] yanında qaçıb gizlənə bilməyən Qroznı Şurası üzvlərinin hamısı tutulmuşdur. Karqalinski, Dubovski və Borozdinovski yanında olan müharibələrdən sonra yanvarın 23-ündə Kizlyar şəhəri işğal edilmişdir. Bryanskiyə və Çornı-rınoka tərəf hərəkət edən dəstələr Kaspi dənizi sahilinə çatmışlar. Bir neçə min miqdarında Kizlyar tərəfdə qalib hərəkət etməkdə olan bolşevik əsgərlərinin hamısı əsir edilmişdir. Zirehli qatar və bir çox top və pulemyot ələ keçmişdir.

Bundan əlavə, Staro-Kladkovski mövqifindən Kizlyara qədər 30 verst məsafəsində olan dəmiryol xətti vaqonlarla doludur. Bu vaqonların bir çoxu mühimmatı-hərbiyyə [hərbi ləvazimat] ilə yüklüdür.

Bunlardan əlavə, bir çox vaqonlar top, pulemyot və qeyri şeylərlə doludur. Kizlyar tərəfdə olan axırıncı əməliyyat əsnasında general Pokrovskinin Kuban kazakları 12 gün müddətində düşməni təqib edib 30 minə yaxın bolşevik əsgərlərini əsir etmişlərdir.

Bundan əlavə, 100 top, bir neçə yüz pulemyot, 7 zirehli qatar, 2 simsiz teleqraf və hədsiz mühimmatı-hərbiyyə qənimət alınmışdır.

Bessarabiya Direktoriyası

Bessarabiyada Xalq Cümhuriyyəti Direktoriyası təşkil edilməsi haqqında Direktoriya namına [adına] böylə bir simsiz teleqraf alınmışdır. Teleqrafda deyilir ki, Bessarabiya xalqı romaniyalıların [rumınların] boyunduruğunu atıb Direktoriya

təşkil etməklə özünü azad elan etmişdir. Bessarabiyanın hansı hökumətlərlə fəderasiyaya daxil olması Bessarabiya xalqının bu günlərdə dəvət ediləcək Məsai [Əmək] Konqresindən asılıdır.

Sonra teleqrafda deyilir ki, Bessarabiya Direktoriyası Bessarabiya xalqının xürcünü [ayrılmasını] Amerika, Fransa, İngiltərə və qeyri hökumətlərə xəbər vermişdir. Teleqrafda Bessarabiya Direktoriyası Ukrayna Xalq Cümhuriyyəti Direktoriyasından xahiş edir ki, bu barədə başqa hökumətləri də xəbərdar etsin.

Eyni zamanda Bessarabiyanı azad edən Bessarabiya Radası teleqraf edir ki, Bessarabiya Direktoriyası namı ilə ancaq üsyançılar arasında narazılıq salan bir dəstə naməlum adamlar əməliyyatda bulunurlar.

Məlumatlı mənbələrdən verilən xəbərlərə görə, Bessarabiya cümhuri qoşunlarının başında rotmistr Mayevski dayanmışdır. Bessarabiya əsgərləri baş komandanının ərkani-hərbi [baş qərargahı] Dnestr nəhrinin o biri tərəfindən Moqilyov-Podolski rayonundadır. Üsyançıların əlində külli miqdarda silah, mühimmatı-hərbiyyə və ərzaq şeyləri vardır.

- Bessarabiya Şurası Bessarabiyada olan ukraynalıların Kiyev Şurası və Bessarabiya Cümhuriyyəti əsgərlərinin baş komandanı Ukrayna Xalq Cümhuriyyətinin Baş nazirinə və Xariciyyə nazirinə böylə bir telqraf göndərmişlərdir:

“Bessarabiya üsyanına heç bir əlaqələri olmayan naməlum adamlar dəstəsi heç kəsə məlum olmayan Bessarabiya Direktoriyası namından siyasi notalar göndərməyə cəsarət edirlər. Biz buna üs-

yançılar dəstələri arasına ixtilaf salmaq qəsdilə buraxılmış fitnəkarlıq kimi baxırıq.”

VƏTƏN YOLUNDA

İnsanın doğulduğu və böyüdüğü yerə, məmləkətə vətən deyilir. Vətəni sevmək hər kəsin borcudur. Necə ki, Rəsuli-əkrəm həzrətləri “Hübbül-vətən min-əl-iman” buyurmuşlardır. Yəni, “Vətəni sevmək imandandır”. Vətən sevməyimiz, mədəniyyətimizin təkmil [kamilləşməsinə] və təkamülünə çalışmışımızdır. Böylə ki, bu vətəndə həm mülkə, mala, elmə sahib olmaqla mədəni məhsul [hesab] olarıq. Deməli, millət gərək düşünsün ki, vətəndə bu üç şeyi olmazsa, vətən vətən olmaz: Vətənin hifzi [qorunması] nə ilədir? Onu da ağılı və vicdanı ilə təməyyüz verib [seçilib] düşüncəli olsun ki, hökmən bu üç şeyin, yəni mülk, mal, elmin davamı, əldə qalmağı başqa üç şeyə mövqif [bağlı] buyurublar. Böylə ki, mülk siyasətsiz, mal ticarətsiz, elm bəhssiz [mübahisəsiz] qalmaz, əldən gedər buyurmuşlar. İndi biz Qafqaz Azərbaycan türkləri hicrətin 14-üncü əsrinin aləmşümül [bütün dünyanı əhatə edən] inqilabının hər növ həvadisinə [hadisələrinə, təsirlərinə] məruz qalarkən “Ən-nasu niyam fəiza matu intəbəhu” yəni “Xəlaiq [məxluqat, canlılar; camaat, insanlar] yatıbdır, vaxt olar ayıllar” məzmununca bu inqilab bəhri-mühitin [oceanının] böyük-böyük dalğaları arasından təəssüflü zayıat [itkilər] və nəhayətsiz müşkülətlə özümüzü sahili-nicata çıxarmışıq və dünyada mədəniyyətli insanlar cərgəsində olmaq istəyib də elanı-istiqlal etmişik və bu münasibətlə bu

böyük inqilabın ali sülh məhfilinə [yığıncağına] mədəni bir millət olmağımızı isbat və hüququmuzu əda etmək üçün nümayəndələr yola salmışıq. Bilməliyiz ki, biz gərək iddia etdiyimiz mədəniyyətin təkmil və təkamülünə kamali-ciddiyyət və aramsızlıqla çalışaq. Bununla bərabər, biz öz vətənimizi hər bir düşməndən hifz etməyə qabil bir millət olduğumuzu da aləmə isbat etməliyik. Mədəni bir millət və cəsur bir əsgər olduğumuzu da bilməyənlərə bildirməliyik. Vətən və istiqlalımızın hər dəfə müdafiəsinə hazır olduğumuzu bildirsək, hər kəs bizə hörmətlə baxar. Böylə olduqda əcəba, bəs nə üçün övladımızı vətən yolunda əsgəri təlimə verməyib, evlərdə qadınlar cərgəsində saxlayırıq? Təəccüb olsun o ailə sahibi olan zatlara ki, öz gənclərini vətən yolunda əsgərliyə verməməkdən ötrü cəlayi-vətən etdirirlər [vətəndən didərgin salırlar]. Eyib olsun o cavanlara ki, yaşlarını ruhani dəftərində zaid və naqis etdirirlər [artırıb-əskildirlər].

Ey müsəlmanlar, ey dindaşlar! Bu gün vətənpərvərlik qanunundan qaçdınız. Yarın namuslarınızı nə ilə mühafizə edəcəksiniz? Hangi və hansı millətə etibarınız var!! İştə çalışınız, vətən yolunda müdafiə əməlini öyrəniniz, vəilla [yoxsa] vətən əldən getsə, siz də əldən gedərsiniz...

*Müəllim Mirzə Hüseyin
Axund Nəsir oğlu*

BİR DƏRSİ-İBRƏT

Möhtərəm “Al bayraq” qəzetəsinin sayı 5 və 8 fevral tarixli nömrəsində “Əks-inqilabçılar” ünvanlı bir məqaləyə təsa-

düf etdik. Həman məqalədə mühərrir əfəndinin iğfal olduğunu [aldandığını] dərkə təkrar iğfal olmasının deyə bu bir neçə sətirləri qaralamağa məcbur olduq. Mühərrir əfəndi kəndiləri də həqirlərin mənsub olduğu sosialist partiyasından olmağına görə, mühərrir əfəndinin yazdığı mətləb sosialist partiyasına bütün ziddir. Və əlavə, partiyamızı ümum [bütün] xalqın nəzərindən salır. Binaənileyh [ona görə], bizim sosialist yoldaşlarımıza və mühərrir qardaşlarımıza lazımdır ki, diqqətli olsunlar. Hər alçaq, hər qoyun dərisi örtmüş canavarlara bizim o müqəddəs partiyamızda yer verməsinlər; və illa [yoxsa] səsim çox olsun deyib hər bədəxlaqa [əxlaqsıza] sosialist adı vermək olmaz. Axırda ümum xalqın nəzərindən düşər. Yüz nəfər bədəxlaq adamdan bir nəfər xoşəxlaq adam lazımdır. Odur ki, alçaqlar özlərinə sosialist adı qoyub həqiqi sosialistləri də iğfal edirlər. Necə ki, “Al bayraq” cəridəyi-möhtərəməsində [möhtərəm “Al bayraq” qəzetində] “Əksinqilabçılar” ünvanlı məqalə yuxarıdan bəri zikr etdiklərimizin cümləsini təyid edir [təsdiqləyir].

Keçəlim mətləbə: Mühərrir əfəndi yazır ki, türklərin qoşunu Azərbaycana gəldikdən sonra ki bəylər hökuməti Gəncədə quruldu, ta ilx. intiqam dövrü yetişdi. Cənab bəylər rəiyyət tərəfdarı və rəiyyətin bəsirətliləri [uzaqgörənləri] və müəllimləri olan sosialist tovuzlu Müseyib Əliyev ilə qovlarsarı Səlim Əliyev, bir də zəyəmli Məhəmmədəli Hacı Əhməd oğlunu tutdu və qoydu qazamata və filan...

Əvvəla, mühərrir əfəndi yəqin ki, bu məzkur [adı çəkilən] adamları tanıdır. Əgər tanısaydı, yəqin ki, o cür qan tökənlərə, quldurlara, insaniyyət və islamiyyət

düşmənlərinə nə sosialistlik adını və nə də müəllimlik sənətini verib bizim əkinçi və fəhlə yoldaşlarımızı təşvişə salmazdı. Ona binaəndir [ona görədir] ki, mühərrir əfəndiyə məzkur adamları mübarək “Azərbaycan” qəzetəsi vasitəsilə tanımağı lazım bildik. Çünki, mübarək “Al bayraq”ın mühərrirləri və müdiri ümumən sosialist və biz əkinçi və fəhlələrin tərəfdarı olduqlarına görə, biz də razı ola bilmərik ki, millət xainləri bizim yoldaşlarımızı və tərəfdarlarımızı iğfal etsinlər.

Əvvəla, Müseyib Əliyev bizim sakin olduğumuz Tovuz mahalının Öysüzlü qəryəsindən [kəndindən] olub Nikolay hökumətinin bürclərindən olan Gədəbəyin pristavı idi. Neçə sənələr pristavlıq edib, o pristavlıq vaxtında nə qədər rüşvətlər alıb, nə qədər haqları nahaq, nahaqları haqq eyləyib, axırda Nikolayın o cinayət-kar hökuməti də bunun bihəyalıqlarını qəbul etmədi, qulluğundan əzl etdi. Amma rüşvətdən böyük sərvətə malik olan hərif başladı quldurluq və oğruluğa. Başına bir dəstə düzəltdi, gecələr o dəstə əli ilə fəqir-füqəranın malını, camışını, atını oğurlatdırdı. Bütün camaatın nifrətini qazandı. Keçən sənəki hökumətsizlik vaxtında bir ayrı fikrə düşdü. Başladı Qazaxdan, Qovlarsarıdan və Zəyəmdən özü kimi quldurbaşları yığdı, gətirdi Tovuz. Şura, məsləhət, məşvərət etdilər. Axırda hökumət qurmaq fikrinə düşdülər. İstədilər ki, bir “Şəmsəddin” hökuməti təşkil etsinlər. Müseyib padişah, Səlim Əliyev baş vəzir, Məhəmmədəli və 4 nəfər zəyəmlilər və 3 nəfər də qazaxlılar, o biri vəzirlər, müxtəsər bunlar bu fikirdə ikən türklərin gəlmək xəbəri gün-gündən şayə oldu [yayıldı]. Müseyib təşvişə düşdü.

Qazaxdan, Zəyəmdən və Qovlardan yoldaşlarını telefonla çağırdı, yığdı başına. Böyük şuralardan sonra Gürcüstan Hökumətinə tabe olmağı qərara aldılar. Özləri yalandan camaatın dilindən mirski priqavorlar [camaat qərarı] düzəltdilər, Gürcü Hökumətinin yanına getdilər. “Bizim camaat nə Türk Hökumətini istəmir və nə də Azərbaycan Hökumətini, biz sizə tabe oluruq”, dedilər. Müxtəsər edirəm, və illa əgər bunların millət və vətən haqqında, camaat haqqında eylədikləri zülümlər, xəyanətləri tamamən yazsaq bir divan əmələ gələr.

Ümum dünyaya məlumdur ki, bəylər biz əkinçi və rəncbərlərə nə qədər zülümlər edibdirlər. Amma Allah özü şahiddir ki, biz Tovuz mahalı və Zəyəm mahalı camaatı o sitəmlər, zülümlər ki, müseyiblərdən və səlimlərdən və o biri yoldaşlarından görmüşük, nə bəylərdən və nə müstəbid Nikolay hökumətindən bunların zülümlərinin yüzdə birini görməmişik. İndi mülahizə buyurunuz, böylə millət və vətən xainlərinə sosialist adı vermək rəvamıdır? Belə canilərə, belə alçaqlara müəllim adı vermək insafdırmı? Hər gah bizim sözü müzə inanmasanız, ələltindən bir adam göndəriniz, Gəncədən ta Qazaxa qədər ümum kəndlərdə fəqir əkinçi camaatından sual etsin. Görünüz doğrudurmu? Və bir də biz aşağıda adları yazılan əkinçi və fəhlələr siz sosialist qardaşlarımızdan acizənə rica edirik necə ki, bizi bəylərin əlindən xilas etdiniz, indi də çalışın bizi həman bu məzkur canavarların əlindən xilas edin! Bəlkə biz də bir asudə nəfəs alağ.

Haydi, yoldaşlar, bizi unutmayınız! Hökumətimizə, Parlamanımıza bizim dər-

dimizi deyiniz! Bizi bu zalımların əlindən də xilas ediniz! Haydi, Allah köməyiniz olsun!

25 manat verib bunu yazdırmışıq.

Rza Qulu oğlu - əkinçi; Məhəmməd Həsən oğlu - rəncbər; Talib Nəsim oğlu - rəncbər; Yusif Hüseyn oğlu - fəhlə; Qənbər Əli oğlu; Səməd Nəbi oğlu.

FƏRHAD AĞAZADƏ CƏNABLARINA MÜXTƏSƏR CAVAB

“Azərbaycan” qəzetəsində müəllimlərin kursları haqqında yazdığınız məqaləni oxudum. Qabaqda da bir məqaləni var imiş, onu ittifaqən [təsədüfən] keçirmişəm. Bunu siz uzun-uzadı qələmə çəkib bəzi fikirlər edirsiniz. Əmin olunuz, mən rusca ilə bərabər türk qəzetələri də oxuyuram. Bu vaxta qədər cavabın təxirənə məşğələmin çoxluğu və son vaxtlarda vücuduma arız olan [üz verən] xəstəlik səbəb olmuşdur.

İşin həqiqətinə gəlincə: Əskidən bəri şəhərimizdə iki qisim milli ibtidai məktəb mövcud idi ki, birisi müsəlmanlara, o birisi ermənilərə məxsus idi. İstibdad dövründə bu məktəblər rus lisanında idi. Hürriyyət və istiqlaliyyət dövründə isə hər millətin ibtidai milli məktəbləri öz ana lisanında olacağı qəbul olduğundan, ümum dərslər hər millətin öz dilində oxunması lazımdır. Bu xüsusda Azərbaycan Hökumətinin qəti surətdə hökmü yəqin ki, cənabınıza da məlumdur. Fəqət türk məktəblərindən başqasında hökumətimizin

rəsmi lisanı olan türk dilinin oxunması dəxi məcburidir. Necə ki, istibdad dövründə məktəblərimizin bu şəkildə olması üçün həmişə çalışırıdım, indi də bu hüriyyə və müsavat dövründə və demokrat hökumətimizin zamanında başqa millətlər haqqında istibdad dövrünü yaşımaq hürr və vicdanlı hökumətimizin məsləkinə ziddir.

Açılan kursların ümdə məqsədi, müəllimlərimizə ana dilini və ədəbiyyatını müəmməl surətdə öyrətməkdir. Bundan əlavə, türk müəllimlərinin kursunda ümum və fənnə [elmlərə və fənlərə] dair istiləhat [terminlər] dəxi oxunulacaq. (Onu da bilmək lazım gəlir ki, Bakıda olan türk məktəblərimizdə köhnə müəllimlərdən azı qalıb, əksəri cavan müəllimlərdir.) Bu məqsədlə Bələdiyyə türk müəllimlərinin kursuna 15 min rublə və erməni müəllimlərinin kursuna dəxi 15 min rublə buraxmışdı. Bu izahatdan sonra möhtərəm Fərhad cənabları da mənim fikrimə şərik olub erməni müəllimləri üçün kurs açılmasına etiraz etməz, zənn edirəm.

Müəllimlərə göndərdiyim məktublərin rus lisanında yazılmasına etiraz edirsiniz. Haqqınız var, lakin bu etirazınız mənə deyil, Bələdiyyə İdarəsinə aiddir. Zira ki, Bələdiyyədə cəmi məktublar rus lisanında yazılır. Bu məsələni özünüz daha gözəl bilirsiniz. Şübhəsiz Bələdiyyədə məktubat [yazışmalar] türk lisanında olsaydı, daha gözəl olardı. Bu isə mənim qüsurum deyil.

Əfəndim! “Ohanesyanlardan ibrət alınız” deyə etdiyiniz tövsiyəyə əfsus ki, əməl edə bilməyəcəyəm. Zira ki, mən ohanesyanların məsləkinə əskidən müxalif olduğumu şübhəsiz özünüz çox gö-

zəl bilirsiniz. Mən isə Xatısov və Vermişevlərdən ibrət almağı sizə məsləhət görməyirəm.

*Bələdiyyə Məkatib [Məktəblər]
şöbəsinin müdiri:
Ə[li] C[abbar] Orucalızadə*

FÜQƏRA HALINDAN

Hal-hazırda şəhərimizdə kasıbların çətinliklə dolandığı hamıya məlumdur. Binəva kasıblar əvvəl aclığa mübtələ olub, sonra xəstə düşürlər. Naxoş olan kasıblardan çoxu ac-susuz ölüb canını qurtarır. Bunun önünü almaqdan ötrü həkimlər təyin edilmişdir ki, naxoş kasıblara pulsuz baxsınlar. Bir də işə məntəqəsi açdılar, kasıblara pulsuz xörək verilsin.

Üç gün bundan əqdəm [qabaq] Verxni-Naqorni küçədə, Hacı Hacıbaba məscidində 7-inci işə məntəqəsinə yolum düşdü. Gördüm pəncərənin qabağında neçə nəfər durub 50 qəpiyə xörək alırlar. Bəzi iki manat verib dörd adamın payını alır. Bir də gördüyüm bir qadın əlindəki kağızı mənə uzadıb gözünün yaşını tökə-tökə ay qardaş mənə xörək verməyirlər, pulum da yoxdur, deyə fəryad etdi. Mən kağıza baxıb gördüm Starı poçtovı küçədə ev komitəsi sədri Ağaverdi Nəcəfzadə tərəfindən bu şəhadətnamə verilmiş. Şəhadətnamənin dalında “Podrayon [məhəllə] komitəsi” bu qadının 6 baş kasıb ailəsi olduğunu təsdiq etmişdir.

Kağız əlimdə orada alış-veriş edən xanıma dedim niyə bu qadına xörək verməyirsiniz, bu da şəhadətnamə, bunun

kasıb olduğunu sübut edir. “Yox biz buna xörək verə bilmərik. Gərək kontrol qol çəkə” – deyib kağızı mənə verdi.

Bu qadını rədd edən xanım cərgə ilə hammalları oturdub olara doyunca xörək satır. Hansı ki, doyunca xörək yeyən hammallar gündə 40-50 manat pul işləyə bilir, çörəyi 6 manata da alıb yeyə bilər.

Məlum olur ki, bura “Pitatelni punkt” [işə məntəqəsi] deyil, bəlkə bir ticarət-xana açılmışdır. Ümidvarız bundan sonra ev komitəsindən şəhadətnaməsi olmayanlar pul ilə və ya pulsuz, kasıbların payına şərik olmaqdan ümidlərini kəsələr.

Əliverdi Nəcəfzadə

BAKI XƏBƏRLƏRİ

- Bələdiyyə İdarəsi xidmətçiləri Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən məlum etmişdirlər ki, hər yerdə müştərək müqavilənamə [kollektiv müqavilə] təcrid edildiyi [yeniləndiyi] halda, hələlik Bələdiyyə İdarəsində təcrid edilməmişdir. Xidmətçilər rica etmişdirlər ki, Bələdiyyə Məclisinin ən yaxınındakı iclasına işbu məsələ idxal [daxil] edilsin.

- Bələdiyyə İdarəsinin 9 şubatdakı [fevraldakı] iclasında miri əqdnamələr [vətəndaşlıq aktları] bağlamaq məsələsi müzakirəsi nəticəsində qərar verilmişdir:

Bələdiyyə İdarəsinin Ədyan Nəzarətinin [Dini Etihad Nazirliyinin] sualına qarşı cavaba məbni [əsasən] ki, denilmişdi yeni qanun layihəsi çıxanadək qayda əvvəlki kimi qalacaqdır, Bələdiyyə İdarəsi öz əsas

etibarı ilə indiki qətnaməsinə bunu əlavə edir:

1) Yenidən hökumətə müraciətən rica etmək; miriyyə əqdlər vəzifəsini Bələdiyyə İdarəsindən alıb Nəzarətə köçürmək.

2) Şöbə müdiriyyəti müavinlik vəzifəsini ləğv etmək, hökumətdən cavab almadək müdiri öz vəzifəsində saxlamalı.

3) Şöbə hökumət dairəsində fəaliyyətdə bulunduğu üçün dövləti əhəmiyyəti haizdir [daşırı]. Bələdiyyə İdarəsi cənbində [nəzində] qalmasını hökumət lazım görərsə, hər ayda 2000 rublə məxaricat təxsis etməlidir [ayrımaldır].

4) Məsələ həll olunmadək şöbə müdiri müavinini başqa şöbəyə köçürmək.

- Bələdiyyə İdarəsi Tiflisdəki Bələdiyyə İdarəsi cənbindəki Ərzaq şöbəsinə məlumat almışdır ki, Tiflisdə Gürcüstan Cümhuriyyəti şəhərlərinin ərzaq şöbələri qurultayı vəqə olacaqdır. Şöbə Bələdiyyə İdarəsindən Zaqafqaziya şəhərlərini işbu təşəbbüsə cəlb etmək bərəsində onun nəzəriyyatını isticvabda bulunmuşdur [məvqeyini soruşmuşdur].

FƏHLƏ KONFRANSINDA

Nədənsə bu konfransda Binəqədi fəhlə nümayəndələrindən bir nəfər də olsun üzv yoxdur. Burası yəqin ki, təəssüf ediləcək bir məsələdir. Zira Binəqədi müsəlman mərkəzi olduğu üçün konfransda səs verməkdən məhrum qalmışlardır.

Sədr Çurayev növbədən xaric olaraq konqreyə məlum edir ki, İngiltərə generalı Tomson Bakıdakı bütün sosialist qə-

zetələri idarələrinə kağız göndərüb məlum etmişdir ki, yazdıqlarına bir qədər fikir versinlər. Onlara hüriyyəti-mətbuat verilibsə də, bu dərəcədə sui-istifadə ixtiyarı verilməmişdir. Kağızda general Tomson məlum etmişdir ki, kağız elam [elan] edilməyərək gizli saxlanılmalıdır. Çurayev kağızı oxuyur. Buna baxmayaraq kağızı elan etmişlər ki, Bakı füqərayi-kasibəsi [proletariati] mətbuatı cilovlamaq iqdamatını [təşəbbüsünü] bilsin və nəzəri-etibara alsın.

Çurayevin nitqi Əbilov tərəfindən türkçəyə tərcümə edilir.

Bundan sonra ruznameyi-müzakirata [müzakirə gündəliyinə] keçilir. Birinci olaraq Tiflisdən övdət etmiş [qayıtmış] Parlağan üzvü [Əliheydər] Qarayev ora əh-valı barəsində məlumat verir və deyir ki:

14 şubatda [fevralda] bütün Tiflis fəhlələri çıxış etmək istəyirdilər. Bunların məqsədi nümayişkaranə bir surətdə hökumət dairəsinə cəm olaraq Zaqaqaziyada ingilislər tərəfindən yürüdülmən siyasət barəsində məlumat istəməkmiş. Bu işdən xəbərdar olmuş ingilis komandanlığı hökumətə müraciətən məlum etmişdir ki, onlar Zaqaqaziyanın daxili işlərinə müdaxilə etmək xəyalında deyillər. Bundan sonra ingilislər Tiflisdə qüvvələnməyə başlamışlardır. Tiflisdəki kəsbkarlar [həmkarlar] ittifaqları bu işdən dolayı qət etmişlər ki, etiraz olaraq bir gün siyasi tətıl elan etsinlər.

Bundan sonra Tazəşəhərə (Krasnovodsk) göndərilən komisiya üzvü ora əhvalı barəsində məlumat verərək deyir ki, hal-hazırda Aşqabadda beş nəfərdən ibarət bir Direktoriya təşkil edilmişdir ki,

bütün nahiyəni idarə etməkdədir. Oraya göndərilmiş komisiyanın məqsədi Aşqabadda həbsdə oturan sabiq Bakı komissarları (Caparidze, Şaumyan və qeyrilərinin) ailələrinin əhvalını məhəllində [yerində] təhqiq etmək və ümumiyyətlə ora kəsbkarları və fəhlələri haqqında məlumat toplamaq idi. Komisiya Krasnovodskda məhəlli [yerli] İngiltərə komandanlığı tərəfindən təqib edilməkdə imiş. Axirü-ləmr [nəhayət] Bakıdan general Tomsondan məlumat alınmışdır ki, komisiya Krasnovodskdan başqa yerə buraxılmasın. Binaənileyh [ona görə] komisiya Bakıya qayıtmağa məcbur olmuşdur.

Çurayev məlum edir ki, bu günlərdə general Tomsonla bir neçə məsələdən dolayı müzakirata girişmişdi. Məsələlər cümləsindən birincisi Aşqabad məhbəsində oturan sabiq komissarlar ailələri barəsində idi. General məlum etmişdir ki, Mavərayi-Bəhri-Xəzər Hökuməti barəsində heç bir məlumatı yoxdur. Sonra general məlum etmişdir ki, Hacı-Tərxanda [Astraxanda] ingilis heyəti bolşeviklər əlində əsirdirlər. Müyəssər olarsa, onları ailələri ilə mübadilə etsinlər. “Əliəsgər” nam vaponun xidmətçilərinin azad edilməsi barəsindəki təklifimizə cavabən general məlum etdi ki, onları və Aşqabadda ailələri də Hacı-Tərxandakı heyətə mübadilə etmək istəyirlər.

Sonra Çurayev Caparidzenin qadınının gürcü lisanında alınmış məktubu göstərərək məlumat verir ki, qadın diqq [vərəm] xəstəliyinə mübtəla olduğunu məlumat etməklə, heç olmazsa dərman göndərilməsinə rica etmişdir.

Bakıdakı əhval barəsində məlumat verilərək bəyan edilir ki, Mirzayanın evin-

də təftiş icra edilmişdir. Təftiş iki nəfər ingilis saldatı, 12 nəfər də Azərbaycan polisi icra etmişdir. Təftiş nəticəsində bir qədər kitab, bir ədəd Marksın əksi, 3840 rublə də para kəşf edilmişdir. Bunu Tomsona xəbər vermişsələr də Tomson bəyan etmişdir ki, bu işdən əsla xəbəri yoxdur. (Nitq Qarayev tərəfindən türkçəyə tərcümə edilir.)

Qənizadə - Yoldaşlar! Burada biri “Muxtarnamə” oxuduqda, digəri “İsgəndərnamə” oxuyur. Təklif edirəm ki, məruzəçilər öz məruzələrini kütah [qısa] sözlərlə, zira vaxtımız bahadır.

Təklif qəbul edilir.

Bədəhu [sonra], Petrovsk-Dərbənd barəsində oraya göndərilmiş nümayəndə məlumat verir. Məruzədən ora kəsbkarlarının da fəna halda olduğu anlaşılır.

Məlik-Yeqanov məruzəçidən sorur ki, şimaldan yürüyən Denikinə onlar nə nəzərlə baxırlar? Məruzəçi deyir ki, biz Denikini inqilabçı hesab etsəydik, onun yanına gedərdik. Onu əks-inqilabçı hesab etdiyimizdən, sizdən ona qarşı müavinət [kömək] diləyirik.

Əbilov məsələni aydınlaşdırmaq qəsdilə məlum edir ki, Petrovskda adam öldürənlər dağıstanlılar deyil, bolşeviklərdən qaçmış kazaklardır. Bunun doğruluğunu Çurayev də təsdiq edir.

Roxlin ən yaxın zamanlarda Qafqaziya Kəsbkarları Qurultayı çağrılacağını bəyanla təklif edir:

1) İngilis, Dağıstan və Mavərayi-Bəhri-Xəzər hökumətlərindən ora əhvalını nəzərə alıb lazımı tədabir ittixazı [tədbirlər görülməsi] tələb edilsin. Əks surətdə tətıl kimi tədabiri xidmətçilər özləri ittixaz edəcəklər. Bu iş heyəti-rüəsaya mü-

həvvəl edilsin [rəyasət heyətinə tapşırılsın].

2) Aşqabadda sabiq komissarlar ailələri və “Əliəsgər” vaponu xidmətçilərinin Bakıya gətirilməsini heyəti-rüəsə Tomsondan rica etməlidir.

3) Mətbuat məsələsindən ötrü bir komisiya intixab edilərək [seçilərək] Tomsonun yanına göndərilməlidir. Komisiya Tomsona hüriyyəti-mətbuatın müdafiə olunmasını bildirməlidir.

Çurayev Suraxanı kəndindəki quldurlar barəsində danışaraq məlumat verir ki, orada adamlar itməyə başlamışdır. Məsələn, bir nəfər fəhləni döyüb sonra quyuya salmışlar. Fəhlə şimdiki xəstəxanada yatır. Çurayev bunu da dərmiyan edir [meydana atır] ki, Suraxanıda milli ədavət yoxdur. Zira ki, müsəlmanlar da buna etiraz etməkdədirlər. Fəqət orada bir quldur dəstəsi vardır ki, fənalıqlar yapır.

Konqre qət edir ki, Azərbaycan Hökuməti bunu nəzərə alsın. Sonra məlumat olunur ki, konqre heyəti-rüəsası [rəyasət heyəti] iki nəfər qalmışdır, iki nəfər də intixab edilməlidir. Mübadileyi-əfkardan [fikir mübadiləsindən] sonra namizədlər səsə qoyulur. Qənizadə 133 səs, Anaşkin 174, Əbilov 166 səs alırlar. Çurayevin təklifi ilə bunların üçü də qəbul edilərək heyəti-rüəsə beş nəfər olur ki, onlardan ikisi Əbilov (Hümmət), Qənizadə (Müsavat) müsəlməndirlər.

Bundan sonra böylə bir təklif ümumiyyətlə qəbul edilir: “Fəhlə konfransı Krasnovodsk, Petrovsk və Dərbəndə göndərilmiş nümayəndələrin məruzələrini istəmə etdikdən [dinlədikdən] sonra işbu qətnaməni qəbul edir:

1) Sabiq komissarların ailələri azad

edilsinlər.

2) Heyəti-rüəsa İngiltərə, Dağıstan və Mavərayi-Bəhri-Xəzər hökumətlərinə müraciətən fəhlələrin əhvalını yaxşılaşdırmaq üçün lazımı tədabirin ittixazını tələb etsin.

3) Konqre heyəti-rüəsaya bu məsələlərin həlli üçün bir həftə vaxt verir. Qəbul edilmədiyi sırada heyəti-rüəsa qövlədən feilə [sözdən işə] gətirilmək üçün gələcək konfransa tədabir [tədbirlər] layihəsi təqdim etsin.”

Fəhlə şurası məsələsindən dolayı konfransda yenə mübahisə başlandı. Qoqberidze məlumat verir ki, ruslar cəm olub qətnamə çıxarmaq istədikdə müsəlmanlar müsavətçilərin təhriki ilə işə xələl qatırlar. Polis də mitinqləri dağıdır. *(Müsəlmanlar miyanında [arasında] səs, etiraz qalxır.)*

Məlik-Yeqanov – Yoldaşlar! Biz 1917-inci sənədə fəhlə şurasının tərəfdarı olduğumuzu birinci olaraq bəyan etdik. Fəqət biz tələb edirik ki, intixabat [seçki] demokratik əsaslarla icra edilsin. Nə çıxdı? Saldatları şuraya cəm edib martda müsəlmanları qırdılar. Biz müsəlmanlar bunları gördüyümüz üçün şura tərəfdarı olmarız. *(Müsəlmanlar yerlərindən: Olmarız, olmarız!)*

Salonda küy qalxır. Müsəlmanlarla mübahisə başlanır.

Qənizadə - Yoldaşlar! Küy salmayınız, mətanətlə dinləyiniz! Qoyunuz düşmənlərimiz nə deyəcəklərsə desinlər. Biz öz məsələmizi yürütməliyiz.

Məlik-Yeqanov – Yoldaşlar! Şura əleyhinə bir biz deyiliz. Menşeviklər də bizimlə bərabər şura əleyhinədirlər.

Salonda yenə səs-küy qalxır. Müsəl-

manlar yerbəyerdən Qoqberidzeyə “Müsəvat”a iftira dediyi üçün hücum edirlər və deyirlər: “Az danışı! Yoxsa səni götürüb tullarıq bayıra.”

Heyəti-rüəsa güc-zor ilə aranı sakit edir. Müzakirə qət edilir [kəsilir].

Vələdzadə - Biz müsəlmanlar heç vaxt fəhlə şurasına razı olmayacağıq. Biz deyirik, hərgah şura olacaqsə bizi buraya heç zəhmət çəkib çağırmasınlar. *(Müsəlmanlar gurultulu alqış yapırırlar.)*

Çurayev aranı sakit edir. Bundan sonra müzakirə gələn iclasa təxir edilərək o vaxtadək məhəllələrindən [yerlərindən] məzbətələr [protokollar] gətirilmək qəbul edilir.

TEATRO VƏ MUSIQI

Mart ayının 4-ündə (yeni üsul ilə) Qafqaziya Müsəlman Mütəəllimlərinin [Tələbələrindən] Mərkəzi Komitəsi teatro və müsəmirə qoyacaqdır. Hacıbəyli cənablarının təhti-idarəsində [idarəsi altında] “O olmasın, bu olsun” operettası mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Müsəmirədə şərq və qərbi rəqslər, köşək, kabare, sazəndə və başqa tərtibat olacaqdır.

Diş həkimi

S. M. Hamburq

Nikolayevski küçədə nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

Dişlərə və ağıza müalicə edir. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri və tükləri ağrısız çıxarır. Qızıl iş işləyir. Qəbul edir səhər saat 9-dan 2-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi.

Diş həkimi

İ. S. Tarşteynbaum

Dişlərə müalicə edir, ağrısız çıxarır, sadə və qızıl süni dişlər qayırır. Sisyanovski küçədə 41 nömrəli evdə (Çadrovı küçənin küncündə, Quba meydanı yanında).

2669

Doktor

Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmraza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor

Ağahüseyn Kazımov

Qayıdıb əmrazi-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olan naxoşları qəbul etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]: səhər saat 10-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 6-ya kimi. Ünvan: Parapetdə, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbədə. Telefon: 86-27.

2655

Doktor

Samuil İzrailoviç Kopelioviç

Daxili və əsəbi mərzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. “914” dəvasını [dərmanını] istemal edir [işləyir]. Voronovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir. Qəbul olunur 9 - 2-yə və axşam 4 - 7-yə kimi. Voronovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

Baytariyyə həkimi və Tibbi fakültənin 2-nci kursunun müdavimlərindən **A. A. Ter-Bağdasarov** xırda heyvanları səhər saat 4-dən axşamadək, iri heyvanlara isə mal sahibinin evində baxır və cavan heyvanlara qiymət qoyur. Ünvan: Karantinni küçədə nömrə 100. Telefon nömrəsi 43-08.

2681

Doktor Larionovun

cərrahiyyə və arvad xəstəxanası

(Bazarnı və Qubernski küçələrinin küncündə) naxoşlar qəbulunu təzələmiş: 1) Xəstəxanada yatmaq ehtiyacı olanlar həmə-vəqt [həmişə]; 2) Gələn xəstələr səhər saat 9-dan gündüz saat 4-ə qədər.

Xəstəxananın həkimləri: Arvad xəstəliklərindən: doktor V. Q. Mitrofanov. Cərrahi xəstəliklərindən: doktor A. İ. Okinşeviç, doktor Mir Əsədulla Mirqasımov.

2683

Elan

Mən Möhsün Xəlilov, Məşhədi Xəlil Hacıağa oğlu Xəlilova verdiyim etibarnaməni məhv edirəm.

Möhsün Xəlilov

5698

Агентурно-комиссионно-торговая Контора "И. Фани и Ко."

Баку, Церковная 70.
Телеф. N 22-28. Почт. ящ. N 13.
Agent, komissiyalar və ticarət kantoru
“Fani və kompaniya”, Bakı.
Telefon nömrəsi 22-28.
Potça qutusu nömrə 13.

Kimə nə mal lazımsa və kimin satılacaq nə malı varsa bizim kantora müraciət etmələri təvəqqe olunur.

Satılır: məftul, sabun, un, min meşok arpa, saman, kömür, fındıq hərəsindən iki vaqon.

2693

Gəmi Sahibləri Cəmiyyətinin Şurası

Cəmi gəmi sahiblərini ümumi iclasa dəvət edir. İclas “Velikobritaniya transportu” komissiyasına vəkil seçmək üçün səşənbə [çər-şənbə axşamı] günü 25 fevral saat 12-də “Qafqaz-Merkuri” cəmiyyətinin kantosunda vaqə olacaq.

5699

**Ərzaq Nəzarətindən
Elan**

Ərzaq Nəzarəti bununla Bakıdan Azərbaycan Cümhuriyyətinin sair şəhərlər və qəsəbələrində biduni-icazə [icazəsiz] hər növ mal və yüklərin aparılmasına müsaidə edir. Yalnız qənd, pesok, çay, papiros, ispiçka, spirt, yağ, manufaktura, lobyə, düyü, buğda və un məhsulu istisna edilir.

Gəncədən və Zaqatala quberniyasından taxıl çıxartmaq qadağan edilir.

Qeyd 1: Hər növ ərzaq şeylərinin və yüklərinin Bakıdan Bakı qradonaçalstvasındakı kəndlərə icazəsiz aparmağa müsaidə edilir.

Qeyd 2: Neft şeyləri, dəmir və bu cür şeylərin aparılması işlərinə Ticarət və Sənaye Nəzarəti baxır.

*Ərzaq naziri: K. Lizqar
Kancəlyariya müdiri əvəzi: [Abbasəli
bəy] Makinski
42*

**Müvəqqəti müdür:
Hacıbəyli Üzeyir bəy****QEYD VƏ ŞƏRHLƏR****Azərbaycan Məclisi-Məbusanında**

səh. 358. “Q[osudarstvenni] Duma”: Rusiya imperiyasının Dövlət Duması nəzərdə tutulur.

“Daha danışmaq istəyən yoxmu?": qəzetdə “istəyən” yerinə “istəməyən” getmişdir.

Vükəla Şurasında

səh. 361. “Post və Teleqraf nazirinin...”: qəzetdə “Post və Teleqraf nazirlərinin” getmişdir.

səh. 362. “Mavərayi-Bəhri-Xəzər Hökuməti”: 1918-ci ilin ortalarında Aşqabadda fəhlə üsyanı nəticəsində qurulan eser-mənşevik hökuməti – Zakaspiysk Müvəqqəti Hökuməti nəzərdə tutulur.

“Qnesin”: bu ad qəzetdə təhrif edilmiş formada verilmişdir. F. Qnesin Zakaspiysk Müvəqqəti Hökumətinin Bakıdakı hərbi nümayəndəsi idi.

Nəzarətlərdə

səh. 362. “Fabriçni müfəttiş”: Fabrik müfəttişləri sənaye müəssisələrində əmək şəraitinə nəzarət edən dövlət qurumu Fabrik Müfəttişliyinin nümayəndələri idi. Fabrik Müfəttişliyi Rusiya imperiyasında sənayenin inkişafına bağlı olaraq XIX əsrin axırlarına doğru yaradılan, sənaye müəssisələrində əmək şəraitinin qanunlara uyğun olmasına nəzarət edən dövlət qurumu idi. Bakı quberniyasının Fabrik Müfəttişliyinin heyəti Baş Fabrik müfəttişindən və sahə müfəttişlərindən ibarət idi.

səh. 363. “Naberejni küçə”: Bakıda, indiki Neftçilər prospekti.

“Nikolayevski küçə”: Bakıda, indiki İstiqlaliyyət küçəsi.

Qəzetələrdən

səh. 363. “Sultan”: güman ki, Hindistanın

şərqində, Uttar-Pradeş əyalətinin mərkəzi olan Sultanpur şəhəri nəzərdə tutulur.

Vətən yolunda

səh. 365. “Hübbül-vətən min-əl-iman”: hədis; “Vətəni sevmək imandandır”.

“Ən-nasu niyam fəiza matu intəbəhu”: hədis; mənası: “İnsanlar yuxudadır, ödükləri vaxt oyanacaqlar.”

**Fərhad Ağazadə cənablarına
müxtəsər cavab**

səh. 368. “...Xatısov və Vermişevlərdən ibrət almağı...”: “Daşnaksutyun” partiyasının üzvü, müxtəlif vaxtlarda Ermənistanın Baş naziri, Səhiyyə, Daxili İşlər və Xarici İşlər naziri olan Aleksandr İvanoviç Xatısov və Bakıda rus dilində nəşr olunan “Baku” qəzetinin redaktoru olmuş erməni Xristofor Avvakumoviç Vermişev nəzərdə tutulur.

Füqərə halından

səh. 368. “Verxni-Naqornı”: Bakıda, indiki Abdulla Şaiq küçəsi.

“Starı poçtovı”: Bakıda, indiki Süleyman Tağızadə küçəsi.

Bakı xəbərləri

səh. 369. “...miri əqdnamələr...”: nikah, boşanma, övladlığa götürmə və s. kimi vətəndaşlıq aktları nəzərdə tutulur.

Fəhlə konfransında

səh. 370. “Tazəşəhər”: indiki Türkmənbaşı şəhəri.

səh. 371. “...Marksın əksi...”: Alman filosofu, iqtisadçısı və sosioloqu Karl Marks nəzərdə tutulur. Qəzetdə “Marksın” yerinə “Markın” getmişdir.

“Burada biri ‘Muxtarnamə’ oxuduqda, digəri ‘İsgəndərnəmə’ oxuyur.”: “Muxtarnamə” Kərbəla hadisəsindən sonra Muxtar Səqəfinin Əhli-beyt düşmənləri ilə mübarizəsindən bəhs edən əsərlərin ortaq adıdır. Belə əsərlərdən birini – Ətaullah Hirəvinin

“Muxtarnamə”sini Əliabbas Müznib fars dilindən tərcümə edərək 1912-ci ildə çap etdirmişdi. “İsgəndərnəmə” isə Makedoniyalı İsgəndərin həyatından bəhs edən əsərlərin ortaq adıdır. Şərq ədəbiyyatında Firdovsinin və Nizaminin “İsgəndərnəmə”ləri məşhurdur. Qənizadə bu sözlə, konfransda söz alanların uzun danışdıqlarını demək istəmişdir.

“Denikini inqilabçı hesab etsəydik...”: qəzetdə “etsəydik” yerinə “etmişdik” getmişdir.